

Familjeterapi i motvind

KRIS I FAMILJEN med under-
rubrik En uppgörelse med
familjebehandling (av Ingrid
Hedström och Karin Persson,
förlag Studentlitteratur) är ett
arbete, tänkt som uppsats för
psykologexamen. Författarna
känner sig ha ett budskap att
sprida och ger därför ut sitt ar-
bete i bokform.

Rubrikerna ger en antydning om
innehållet: Familjen — den histo-
risk utvecklingen, Familjen un-
der senkapitalismen, Familjen
under ickekapitalistiska förhål-
landen, Familjeterapins begräns-
ningar, Psykologiska teorier med
familjen som grund (syndabock)
för uppkomsten av störningar.

Boken upptas till mer än hälften
av en historik, späckad med
intressanta fakta, citat och refe-
rat, värdefulla för förståelsen av
den fortsatta diskussionens in-
fallsvinkel, men kanske ibland
något svårsmälta för den i
fackspråket icke invigda.

OM NÅGON till äventyrs inte
är bekant med uttrycket familje-
terapi, är en förklaring kanske
motiverad. Terapi betyder be-
handling. Familjeterapi och fa-
miljebehandling betyder alltså

samma sak. Inom psykiatrin har
man alltid försökt engagera pa-
tientens familj i behandlingspro-
grammet med de löjligt små
resurser som stått till buds. En
läkare på hundratals patienter
och ingen eller ytterst begränsad
psykologhjälp. Både läkare och
psykologer har dessutom fått ar-
beta mer på känn än med utbild-
ning, som ju saknats helt i fråga
om familjebehandling.

I MODERNT psykologiskt
språkbruk har uttrycket familje-
terapi kommit att innebära pro-
blembearbetning under ledning
och med alla familjemedlemmar-
na närvarande. Terapeutens (be-
handlarens) roll är att underlätta
kommunikationerna mellan de
olika familjemedlemmarna och
därigenom ge hjälp till självhjälp
— däremot inte att lösa familjens
problem.

Väl framme vid familjetera-
pin redovisar Hedström och Pers-
son tre huvudgrupper av meto-
der för familjeterapi med olika
teoretiskt underlag: de system-
teoretiska, de psykodynamiskt
orienterade och de beteendein-
riktade. Denna indelning synes
rationell och täcker ett stort an-
tal — om också inte alla — va-
rianter i behandlingsmetodik.

De systemteoretiska metoderna
bygger på bilden av familjen som
ett system, där medlemmarna in-
te accepterar vilka beteenden
som helst och där man sätter
gränser för att kontrollera var-
andra. Dessa metoder — uppger
författarna — är de i Sverige
vanligaste och representeras
framförallt av amerikanerna Vir-
ginia Satir och Walter Kempler,
som kan sägas ha bildat skola
här hos oss.

Andra metoder är de psykody-
namiskt inriktade, som företräds
av bl a Böszörményi-Nagy och H
E Richter. De bygger på teorier-
na om de omedvetna behov, som
styr vårt handlande och har alltså
psykoanalytisk bakgrund.

Den tredje gruppen av metoder
slutligen, de beteendeinriktade,
bygger på inlärningspsykologiska
teorier och fakta. Det gäller in-
läring och omläring. Beting-
ning och ombetingning är vanliga
fackuttryck. Författarna kom-
menterar spydigt: "Var det nå-
gon, som hörde Pavlovs hundar
dregla?" Javisst, det må man väl
göra, eftersom beteendeterapi yt-
terst kan härledas från Pavlovs
djurexperiment.

MYCKET RIKTIGT framhåller
författarna emellertid att vilken
metod man än använder, betyder
terapeutens personlighet minst li-
ka mycket som den metod man
arbetar med. Varje terapeut ut-
formar metoden sin personlighet
likmätigt.

Betydelsen av terapeutens
personlighet kommer speciellt
fram när det gäller Satir och
Kempler, som författarna särskilt
nagelfar på grund av deras infly-
tande på svensk familjeterapi.
Satir citeras: "... I familjen skall
vi låta förverkliga de små dröm-
mar som bidrar till att bevara
tron på de stora drömmarna.
Bättre kan familjens ideologiska
funktion knappast uttryckas." ...
"De lyckligaste familjerna är de,
som låter barnen gå före allt
annat. Men för att detta skall
fungera på bästa sätt, måste fa-
miljen vara fullständig, dvs

bestå av man och hustru."
Hedström och Persson fortsätter:
"För att ytterligare klämma åt de
ensamstående föräldrarna, tilläg-
ger Satir: "Visste ni att det be-
hövs både en man och en kvinna
för att utveckla varje individuellt
barns könsidentifikation?"

Om Kempler säger författarna:
"Det är ganska omöjligt att läsa
sig till hur hans metod fungerar,
istället lär han personligen ut den
i en rad seminarier, givetvis mot
en saftig avgift." Och fortsätt-
ningsvis: "Vad han (Kempler)
åstadkommer vid sina seminarier
är en rad personligt färgade show-
er med sig själv i huvudrol-
len".

FÖRFATTARNA talar i sitt
förord om att de går till angrepp
mot "missbrukad familjeterapi".
Man hade gärna velat höra deras
mening om det överhuvudtaget
finns en berättigad familjeterapi.
De reserverar sig genom att tala
om "lyckade undantag" men i
stort sett presenteras en mycket
negativ syn på familjeterapi.

Kritik behövs. Familjeterapi
har i vissa kretsar närmast prä-
gel av frälsningslära, bunden till
en särskild profet, i ena fallet
Satir, i andra fallet Kempler, Pilz
eller någon annan auktoritet. Ge-
mensamt för dessa profeter och
läror är att begreppet "fullständig
familj" smakar gott. När anmäla-
ren vid en diskussion framhöll
det otillständiga i detta uttryck,
som svårt diskriminerar ensam-
stående föräldrar, frågade någon:
"Men vad ska vi då kalla dom?"
Svaret blev då som nu: "Alla
familjer är fullständiga, inga fa-
miljer är ofullständiga. Men det
finns inom denna grupp en-
förälders-, två-förälders- och
storfamiljer. Alla dessa ska ha
rätt till psykisk hjälp, antingen
det gäller individual-, grupp- eller
familjeterapi".

BETRÄFFANDE BAKGRUN-
DEN till psykiska svårigheter har
diskussionen tidigare rört alter-
nativt grundpersonlighet ("kon-
stitution") och miljöfaktorer.
Yngre är frågeställningen om
samhällets roll i det psykiska
sjukdomspanoramats.

Väsentligt är att i den diskus-
sionen ha klart för sig det alltid
komplexa orsakssammanhanget:
Varje individ har en konstitutio-
nell — en genetisk — bakgrund,
som ger vissa ramar för reak-
tionsmodellen. Utformningen av
reaktionsmönstret ges sedan av
såväl familj som samhälle. Det är
detta samspel mellan biologiskt
och socialt arv som är det mest
intressanta i såväl psykologi som
psykiatri men som man så ofta
missar. Det är lika fel att förneka
det biologiska som det sociala
arvet.

Samhället behöver förvisso
ändras, men det är inte givet att
ett annat samhälle producerar
problemfria människor. En psyko-
logisk behandling bör som
målsättning ha att hjälpa enskilda
att överleva i ett samhälle avpas-
sat för många men inte för alla.

FÖRFATTARNA till "Kris i
familj" är ute i ett angeläget
ärende. Deras framställning är
emellertid polemisk på ett sätt
som distraherar från sakfrågan.
På ett par ställen är tonen för-
smädlig och försöken att vara
lustiga är likaledes störande.

Inga-Greta Agrell